

Mag. Tilka Jamnik
Podpredsednica Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS

tilka.jamnik@gmail.com

KAR TE NE UBIJE, TE NAREDI MOČNEJŠEGA: SLEDI SVOJIM SANJAM

Izbor knjig za otroške parlamente v šolskem letu 2013-2014: RAZMERE V DRUŽBI

Pripravili smo izbor mladinskih knjig, ki so učencem in mentorjem lahko v pomoč pri pripravi na otroške parlamente. Pri izboru smo se naravnali takole: Ob razmerah, ko vsi govorimo/-ijo o krizi, depresiji, recesiji ... se sprašujemo, kaj iz sedanjih razmer lahko pridobimo pozitivnega in ustvarjalnega, kaj lahko dobro storimo zase in za druge. Ni treba, da potonemo v tem svetu pridobitništva in potrošništva, sledimo svojim sanjam in jih skušajmo uresničiti!

Branje teh knjig nudi vrsto iztočnic za pogovor, nadaljnje raziskovanje in razmišljanje, kako nam je kriza lahko v izziv in v spodbudo za osebno rast. Nekatere knjige so bile uvrščene v seznam tudi lansko leto, kar je razumljivo, saj so imeli otroški parlamenti naslov »Junaki našega časa«. Prebrane knjige – vsaj ena med njimi oz. po dogovoru na vaši šoli – najbrž lahko veljajo tudi kot opravljene obveznosti za bralno značko.

Pri izboru knjig smo uporabili Priporočilne sezname mladinskih knjig oz. Priročnike za branje kakovostnih mladinskih knjig, ki jih vsako leto pripravlja MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Izbirali smo knjige iz zadnjega desetletja, in sicer zgolj med kakovostnimi (v Priročnikih so ocenjene z ocenami dobro, prav dobro in odlično).

Izbirali smo med slovenskimi in prevedenimi mladinskimi knjigami, leposlovnimi in poučnimi. Razdelili smo jih v dve vsebinski skupini: »**denar, ekonomija, gospodarstvo**« in »**modrost, filozofija**«; razdelili smo jih na tiste, primernejše za učence 1. triletja in na tiste, primernejše za učence 2. in 3. triletja, na koncu pa smo dodali nekaj naslovniško odprtih oz. »crossover« besedil, ki so namenjena bralcem ne glede na starost. Seveda pa lahko učence motiviramo za branje katerega koli besedila, ne glede na uvrstitev, npr.: židovska modrost v duhoviti slikanici Julie Donaldson *Hiška, majhna kot miška* vsakega od nas – ne glede na starost – opozarja, da v življenju moramo ceniti to, kar imamo; Evald Flisar v knjigi *Alica v nori deželi* z absurdnostjo in pretiranostjo na komičen način podčrta nekatere najbolj pereče probleme sodobne družbe, besedilo je avtor tudi dramatiziral, tako da učenci to »ekološko farso« lahko tudi odigrajo in uprizorijo, *Alica v nori deželi* bi vsekakor veljalo primerjati z *Alico v čudežni deželi* Lewisa Carrolla; morda bi primerjalno brali in se pogovarjali ob knjigah *Prinčevsko življenje* nizozemske avtorice Corien Botman in *Na zeleno vejo* našega slovenskega avtorja Andreja

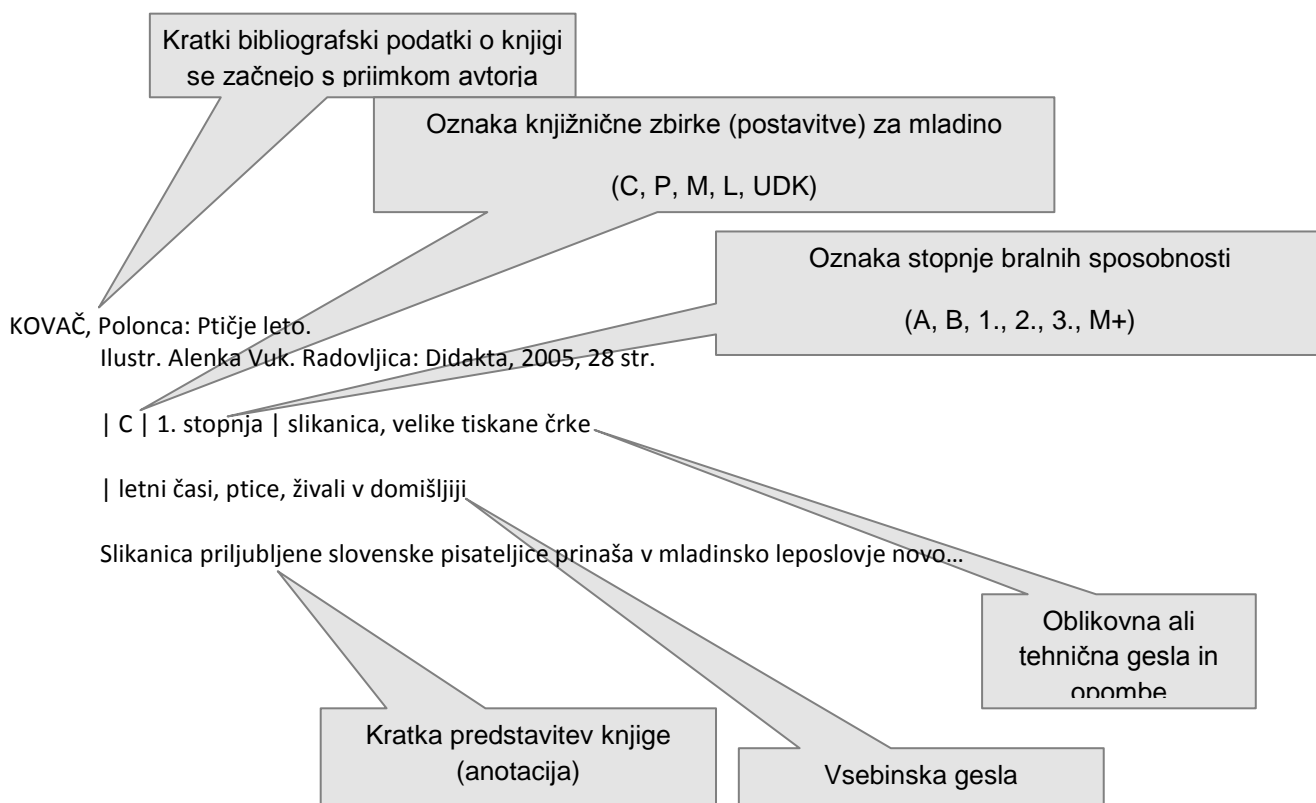
Predina; nekaterim bodo v spodbudo kratki stripi v zbirki Walterja Kostnerja *Tik in Tak*, ki nam diskretno predlagajo nove poti , drugim pa morda bolj poučna knjiga Slavka Pregla *Med delom in denarjem*, v kateri življenjske zgodbe znanih slovenskih podjetnikov, poslovnežev, inovatorjev, umetnikov in športnikov zagotavljajo, da so uspeli predvsem, ker so sledili svojim sanjam, tretjim pa morda kar roman *Pijevo življenje* Yanna Martela, zaradi simbolike, iskanja, tudi povezave s filmom, ali pa kulturna dela s konca našega seznama *Mali princ*, *Galeb* ali *Delfin* ... ☺

Pričujoči seznam izbranih knjig vsekakor dopolnjujte tudi po svoji presoji z drugimi knjigami iz preteklih let in predvsem z novostmi. Pri tem so vam lahko v pomoč Priporočilni sezname mladinskih knjig oz. Priročniki za branje kakovostnih mladinskih knjig, ki jih pripravlja Pionirska; najdete jih na domači strani: <http://www.mklj.si/index.php/prirocnik/item/451>. Priročnik za kakovostno branje knjig 2012 bo izšel v letošnjem novembru.

Legende in opombe

C = leposlovje do 9. leta
P = leposlovje od 10. leta dalje
M = leposlovje od 13. leta dalje
L = ljudsko slovstvo

A-stopnja = primerno tudi za starost do 3 let
B-stopnja = primerno za starost 3–6 let
1. stopnja = primerno za 1., 2. in 3. razred OŠ
2. stopnja = primerno za 4., 5. in 6. razred OŠ
3. stopnja = primerno za 7., 8. in 9. razred OŠ
M⁺-stopnja = primerno za srednješolce

Denar, ekonomija, gospodarstvo

1. triletje

AMBJORSEN, Ingvar: **Samson & Roberto. 1, Dediščina po stricu Rin-Tin-Taju.**

Prev. Marija Zlatnar Moe. Ilustr. Per Dybvig. Radovljica: Didakta, 2008, 86 str.

| C | 1. stopnja | mačke, podjetništvo, psi, revščina, vidre, živali v domišljiji

Pričujoča knjiga je izjemno kakovostna leposlovna knjiga, ki poka po šivih zaradi humorja in igrivih prigod ob obnovi podedovanega penziona, obenem pa mimogrede odstira in razlaga družbeno pomembna vprašanja. Ko je knjiga prebrana in se človek neha smejati, se vpraša, **koliko razumljivih ekonomskih knjig imamo za to starostno stopnjo, kaj pa knjig o družbenih odnosih, sovražnem govoru, pomenu države.** Ne prav dosti. Ali sploh obstaja knjiga, ki bi začetne bralce seznanila z vsem tem v enovitem besedilu? Morda, a seveda v obliki učnega gradiva, z močnim didaktičnim poudarkom, ne pa kot zaokrožen roman. Na videz zapletene pojme, kot so npr. davki, prihranki ali socialna slojevitost, živalski junaki razjasnijo preprosto, nevsiljivo, skorajda neopazno, brez poučnih zastranitev. Črno-bele ilustracije z dinamičnimi črtami, podobnimi kracarijam, ustvarjajo dodatno razposajenost in izjemno dopolnjujejo vrhunsko besedilo.

2. – 3. triletje

COTTRELL Boyce, Frank: **Milijoni.** Prev. Boštjan Gorenc. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. (Knjižnica

Sinjega galeba; 317), 172 str. | P | 2. stopnja | za pogovore o knjigah

| bratje, denar, družina, svetniki, tatvine, žalovanje

V romanu so trije glavni junaki: osnovnošolec Damian, njegov starejši brat Anthony in torba z več kot 229.000 funti, ki jih je potrebno zapraviti v 17 dneh. Roman lahko razcepimo v tri pramene. Osnovni pramen je soočanje z realnostjo in pomiritev z izgubo matere, pri čemer ima več težav Damian. Tolažbo najde pri svetnikih in njihovih mučeniških dejanjih, po njihovem zgledu si postavi puščavniško kolibo, kamor neke noči pade torba z denarjem, s čimer je uvedena napeta kriminalna zgodba. Povezujoči, precej cinični pramen pa je družbenokritičen. **Avtor se norčuje iz finančnih institucij, potrošništva in oglaševanja ter mladim bralcem hkrati predstavlja osnovne zakonitosti denarja: daje nam možnost za korenite spremembe, vendar je pomembno, komu je namenjen; lahko je vir zabave in tudi breme, ki ljudi popolnoma spremeni.** Cottrell Boyce nadalje opozarja na različne zbiralce denarja za dobre namene, vedno prisotne izsiljevalce in pijavke ter na hipokrizijo pridigarjev asketskega življenja.

FLISAR, Evald: **Alica v nori deželi.** Ilustr. Sanja Janša. Ljubljana: Vodnikova založba (DSKG), 2008, 112

str. | P | 2. stopnja | humor | ekologija, ekonomija, fantastična bitja, nonsens, politika

Slovensko nadaljevanje "Alice v čudežni deželi" je postavljeno v Poterunijo, kjer se, potem ko ju posrka v eno od Triglavskih jezer, znajdetta Alica in njen stric Skočir. Mala radovednica je sedaj že na pragu pubertete, za seboj pa ima že tri fakultete. V fantastični deželi se s stricem znajdetta sredi ekološke katastrofe, ki jo zahteva skrajno izkoriščanje virov potija v rudnikih pod mestom ter sredi komično priostrenih političnih spletk. Delo je, mestoma sicer pregosto, zapolnjeno z duhovitimi domislicami male nečakinje in njenega strica raziskovalca ter simpatičnimi besednimi igrami z imenom dežele na čelu. **Z domišljijскими elementi, ki Aličino noro deželo približujejo »čudežni« se**

prepričljivo prepletata sodobna ekološka problematika in vzorci iz politično-ekonomskega sveta. Predvsem z absurdnostjo in pretiranostjo tako avtor na komičen način podčrta nekatere najbolj pereče problematike sodobne družbe.

FLISAR, Evald: **Alica v nori deželi: ekološka farsa**. Spr. beseda Peter Poterunkovič. Ljubljana: Sodobnost International, Vodnikova založba (DSKG), 2010. (Izbrana dela. Drame), 111 str.
| P | 2. stopnja | parodija, priredba, spremna beseda
| ekologija, medbesedilnost, nonsens, potrošništvo

BECKETT, Bernard: **Geneza**. Prev. Irena Duša. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010. (Odisej), 156 str.
| M | 3. stopnja | za pogovore o knjigah | etika, prihodnost, roboti, šola

Pripoved novozelandskega pisatelja in učitelja se posameznikovega zavedanja o samem sebi dotika sicer na žanrski podlagi znanstvene fantastike, a s postopkom literarizirane arheologije. Zgodba nas postavi v leto 2075, in sicer na sprejemni izpit študentke Anaksimander. V petih predpisanih urah preizkusa se pred bralcem razvije geneza tako neke osebe (v legendo ovitega Adama Forda), kot človekove misli o samem sebi, človeški družbi in državi. V času natančno zastavljenih izpraševalčevih vprašanj in prav tako izčrpnih odgovorov kandidatke za Akademijo skupaj s slednjo odkrivamo plast za plastjo, tudi genezo same Anaksimander, ki doživi vrh v zadnji minuti izpita, s katero se zgodba tudi konča. **Knjiga ni odlično izhodišče le za šolski pogovor o literarnih ali znanstvenih postopkih ustvarjanja, ampak tudi za pogovore o življenjskih okoliščinah, idealih in perspektivah najstnikov.**

BOTMAN, Corien: **Prinčevsko življenje**. Prev. Katjuša Ručigaj. Dob pri Domžalah: Miš, 2009. (Zorenja), 215 str. | M | 3. stopnja | denar, družina, fantje, smrt, sreča, vrednote

Problemski roman sodobne nizozemske pisateljice ubeseduje temo, ki je redko zastopana v mladinski književnosti, to je denar, za katerega resnično drži star pregovor, da je sveta vladar. Sprožitveni moment dogajanja nastopi tisti hip, ko Čarli s srečko, ki mu jo v oporoki zapusti umrli dedek, na Ulični loteriji zadene superdobitek, šest milijonov evrov. Vrtoglavo visok dobiček povsem spremeni življenje Čarlijeve družine, ki postane nenadoma zelo bogata. Začnejo živeti pravo prinčevsko življenje (besedna igra, mama in Čarli nosita priimek Princ), vendar pa se starši in tudi Čarli v novi situaciji ne znajdejo preveč dobro, saj je "denar dober služabnik, a slab gospodar". Če kdo, potem je oče tisti, ki v njem skoraj do konca uživa, ga brezglavo zapravlja in zaradi njega opusti delo, ki ga je do tedaj osrečevalo. Mama se, nasprotno, počuti izpraznjena in nesrečna, želi si prejšnjega načina življenja in denar v veliki količini daruje dobrodelnim organizacijam po vsem svetu. Tudi Čarli najprej podleže čaru denarja, končno pa spozna, da jih denar ne osrečuje. **Sporočilo romana temelji na Epikurjevi filozofiji, da denar osrečuje le, če imaš prijatelje, svobodo in čas, da razmišljaš o sebi.** Roman odlikujejo psihološko poglobljeno in prepričljivo izrisane književne osebe, aktualna tematika, fabula, ki je tekoča, kjer ni ničesar premalo in ne preveč, prisoten pa je oris različnih družbenih skupin, tudi marginalnih, sodobne nizozemske družbe. Pohvaliti velja tudi prevod, preigravanje z različnimi plastmi jezika, kar vse omogoča, da je roman zelo berljiv in kot tak tudi komunikativen z mladimi bralci.

COLLINS, Suzanne: 3 naslovi: **Arena smrti, Kruto maščevanje, Upor**.
Prev. Kristina Dečman, Lidija Cerk Dečman. Ljubljana: Koleda, 2011. (Igre lakote)
| M | 4. stopnja | knjiga so del enotne zgodbe

| igre, politika, preživetje, resničnostni šov, smrt, tekmovanje, televizija, tiranija, upori

KOLU, Siri: Ajda in Razbojnikovi.

Prev. Julija Potrč. Ilustr. Sanja Janša. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. (Knjižnica Sinjega galeba; 336), 255 str. | P | 2. stopnja | humor, za pogovore o knjigah

| deklice, drugačnost, družina, pustolovščine, razbojniki, tatvine, ugrabitve, vrline

MARTEL, Yann: Pijevo življenje.

Prev. Luka Senica. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004. (Roman), 327 str.

| M | 4. stopnja | naslovniško odprta pripoved, za pogovore o knjigah

| dečki, tigri, večkulturnost, verstva, živali v naravi, živalski vrtovi

Svetovna uspešnica in dobitnica mnogih literarnih nagrad (med drugim Bookerjeve) bo slej ko prej obveljala za branje, ki je primarno namenjeno starejšim najstnikom. Tem je blizu tako zaradi samega adolescentnega junaka, ki ima njim izrazito privlačno identiteto – močno in obenem eksotično, saj Pi ni le velik poznavalec živalske psihe, temveč hkrati hindujec, musliman in kristjan. Prav na slednje vezana vprašanja religije so spet posebej zanimiva za publiko v pozni adolescenci, ta pa seveda rada tudi poseže po pustolovščinah, kakršne pozna iz prejšnjih bralnih obdobij. In Martell vsekakor postreže prav z domiselno avanturo, saj se Pijeva družina iz političnih razlogov nameni v Kanado ter pri tem sredi Tihega oceana doživi brodolom; junak se zato znajde v rešilnem čolnu v družbi zebre, hijene, orangutanke in bengalskega tigra. Od tod kratkočasnost avtorjevega pisanja, ki v maniri anglosaksonske šole kreativnega pisanja sicer izkazuje na hitro pridobljeno znanje zoologije in po slogovni plati mestoma poskuša preveč za svoje sposobnosti. A po drugi strani ponuja predvsem v prvem delu romana mnoge duhovite prebliske, v drugem, osrednjem, na trenutke resnično pretresljivo zgodbo, v tretjem pa drzne preobrate v pripovedi.

MARTEL, Yann: Pijevo življenje: roman.

Prev. Luka Senica. Ilustr. Tomislav Torjanac. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009, 312 str.

| M | 4. stopnja | naslovniško odprta pripoved, nova izdaja, o avtorjih, za pogovore o knjigah

| dečki, tigri, večkulturnost, verstva, živali v naravi, živalski vrtovi

Slovita knjiga, ki je kanadskemu pisatelju prinesla "Man Booker Prize" (2002), je pri nas prvič izšla pred petimi leti (MK, 2004) in od tedaj doživela dva ponatisa (oba MK, 2005), v skrajšani različici pa je izšla tudi kot zvočna knjiga (MK, 2005). Knjižničarji jo vse od prve izdaje uvrščamo med "cross-over literaturo", toda ves čas jo vneto berejo tudi mladi bralci. Prvoosebna pripoved 16-letnega indijskega dečka z imenom Pi je namreč zelo napeta in privlačna pustolovska zgodba, hkrati pa večplastna in nudi vrsto vprašanj v razmislek: o bogu in veroizpovedih, o odnosih med ljudmi in živalmi, o zaupanju, o strahu in pogumu ... pa tudi o pripovedovanju zgodb in njihovi verodostojnosti. Oktobra 2005 so razpisali mednarodni natečaj, v katerem je zmagal mladi hrvaški ilustrator Tomislav Torjanac in tako je zdaj pred nami izdaja s 40 njegovimi čudovitimi oljnimi podobami, ki jih bralci gledamo skozi oči prvoosebnega pripovedovalca. Ta izdaja je mladim bralcem morda prav zaradi likovnega dela še bližja, bolj privlačna, laže berljiva.

PHILIPPS, Carolin: Made in Vietnam. Prev. Metka Osredkar. Dob pri Domžalah: Miš, 2010. (Zorenja),

155 str. | M | 3. stopnja | o avtorjih, slovar, za pogovore o knjigah

| delo, globalizacija, mladostniki, preživetje, zlorabe

PREDIN, Andrej: **Na zeleno vejo**. Ljubljana: Modrijan, 2007, 176 str. | M | 4. stopnja | humor
| fantje, Maribor, mladostniki, nova duhovnost, odraščanje, prijateljstvo, Slovenija, šola, tranzicija

Avtor prvenca nas v svojem kratkem romanu popelje v **čas po osamosvojitvi Slovenije v materialno obubožani Maribor, med male ljudi, ki si morajo ob menjavi politično-gospodarskega sistema sami pomagati na zeleno vejo**. V ospredju pripovedi je osnovnošolec Luka, ki živi z bratom in materjo samohranilko. Ta se v skrbi za preživetje s svojim novim partnerjem loteva različnih dejavnosti, ki v tranzicijskih časih zagotavljajo hiter zaslužek, kot je na primer delo na črno s trženjem nove duhovnosti. Ob tem sledimo prepoznavnim najstniškim zgodbam: zapravljanju časa, "žuriranju", druženju z vrstniki, pouličnim spopadom, prvim izkušnjam s spolnostjo, preko katerih spoznavamo "klateško filozofijo" mladostnika, ki s simpatično naivnostjo odkriva svet, ki se mu kljub problemom kaže kot zabavna igra. Prizori iz njegovega življenja, ki si sledijo neurejeno, kot naključne epizode, bralca zavedejo, da gre za humorno, a lahko tudi priročno, dokler jih sklepni dogodek ne prepriča o nasprotnem, kruta smrt dekleta, do katerega Luka začuti nekaj več, pa daje slutiti hipno streznitev v svet odraslih. Roman je napisan v berljivem "zračnem slogu", brez izdelane fabule, duhovito in udarno, prepričljivo in sveže tudi zato, ker je avtor dialoge s pravo mero "začinil" z mariborščino.

PROVOOST, Anne: **Padec**. Prev. Mateja Seliškar Kenda. Dob pri Domžalah: Miš, 2005. (Zorenja +), 265 str. | M | 4. stopnja | o avtorjih, za pogovore o knjigah
| mladostniki, nasilje, neonacizem, nestrpnost, rasizem

Večkrat nagrajena avtorica je belgijsko provincialno okolje izkoristila za oris sodobne stvarnosti kot razpete med nerazrešene zgodovinske ustaline in nič manj problematično kričave zahteve po svetli prihodnosti. Preteklost pri tem zastopa predvsem patriarhalno usmerjeni nacionalsocializem in prihodnost multikulturalnost ter vse žensko. A ta sociološki pejzaž je svoji izgubljenosti ustrezno pretanjeno postavljen v skoraj sanjsko ozadje, kar podpira tudi močna in preiščljiva razpostavljena simbolika: ob skrivnostno razprtem, od Biblije do vsakodnevnih frazemov segajočem simbolu padca, je potrebno omeniti vsaj še motorno žago, ki skozi celotni roman brni in reže, tudi noge. Ospredje pripovedi pa zasedajo po Flaubertovem nauku nevpletajočega se avtorja natančno izrisane glavne osebe, ki dejansko ženejo opisano socialno kuliso, s čimer avtorica družbeno stvarnost bistro prikaže kot zgolj odsev zasebnosti: **najstnik Lucas je junak našega časa tudi zaradi svojega odprtega sprejemanja vsega, pri čemer nima dovolj šne odločnosti, da bi sprejeto še pravočasno ovrednotil, neonacist Benoît nadaljuje srhljivo logiko preteklosti, mladostniško pravičniška Caitlin pa je seveda zavrta v lepši jutri**.

UNENGE, Johan: **Moje vzporedno življenje**. Prev. Danni Stražar. Ilustr. Johan Unenge. Dob pri Domžalah: Miš, 2011. (Srečanja), 253 str. | M | 3. stopnja | o avtorjih, strip
| begunci, diskriminacija, drugačnost, fantje, ilegalci, ksenofobija, mladostniki, politika, rasizem, vrednote

Roman pripoveduje o Mattiasu, čisto običajnem švedskem dečku, ki svoje najstništvo preživlja ob računalniških igrah in košarki. Ne da bi opazil kdaj in razumel zakaj, se nenadoma znajde tako v virtualnem kot resničnem blodnjaku nasprotujočih si interesov, doma, mesta, šole in nazadnje tudi svojih čustev. Vrenje v domačem mestu vdira v njegov dom in ga sili razmišljati o stvareh, na katere ni pripravljen. Zdaj mora nenadoma razsojati med športom in kulturo, odvečnimi priseljenci in dobrodošlimi zvezdniki, logiko knjižničarke, njegove mame, in logiko policista, njegovega očeta,

strpnostjo in nestrpnostjo na obeh straneh ter pri tem skrivati vrstnika, ki ga ulica preganja zaradi njegovega porekla. Dramaturgijo mešanja resničnega z virtualnim svetom, akcije s premislekom, avtor podkrepi tudi s prestopanjem iz besedilnega v stripovski način pripovedovanja in nazaj in tako še bolj podčrta misel, da **je marsikaj v našem življenju racionalno ali iracionalno samo zaradi zornega kota našega gledanja.**

VELIKONJA, Irena: **Lestev do neba.** Ljubljana: Mladika, 2010. (Majnice), 222 str.
| M | 3. stopnja | za pogovore o knjigah
| dedki, družina, matere, mladostniki, očetje, odraščanje, odtujenost, potrošništvo, tranzicija

VIDMAR, Janja: **Angie.** Spr. beseda Ana Duša. Novo mesto: Goga, 2007. (Lunapark), 240 str.
| M | 4. stopnja | dekleta, družina, hčere, ločitve, matere, mladostniki, nova duhovnost, odraščanje

VIDMAR, Janja: **Princeska z napako.** Ljubljana: DZS, 1998. (Dober dan, roman!), 211 str.
| M | 3. stopnja | dekleta, drugačnost, mladostniki, nasilje, nestrpnost, nosečnost, priseljenci, revščina

Problem integracije v družbo je lahko izredno težaven, zlasti za otroke in najstnike, ki neprestano potrebujejo samopotrjevanje. Štirinajstletne Fatime, ki je s številno družino pribežala iz Srebrenice, v razredu ne marajo, nič kaj priljubljena ni niti med učitelji, tudi doma se nihče nima časa ukvarjati z njo. Njeno osamljenost pretrga prijateljstvo z »drugačno« učiteljico in usodna zaljubljenost. Premočrtna in vendarle aktualna zgodba o zapeljevanju nedolžnega dekleta ter najstniški nosečnosti je nadgrajena s problematiko rasne nestrpnosti, nasilja, problematiko beguncev in spolne zlorabe. Avtorica se v opisih včasih pretirano poslužuje stereotipov, a morda šele pretiravanje brezbrizne in razvajene privede do razmišljanja o navedenih problemih in drugačnega obnašanja. Za to delo je pisateljica leta 1998 prejela nagrado Večernica in 1999 mednarodno nagrado Besede brez meja.

WAITE, Judy: **Obsedena z nakupi.** Prev. Anja Kokalj. Spr. beseda Jana Zirkelbach. Ljubljana: Grlica, 2005. (Na robu), 142 str. | M | 3. stopnja
| dedki, dekleta, mladostniki, odvisnosti, potrošništvo, prijateljstvo, samopodoba, smrt

WESTERFELD, Scott: **Lovci na kul.** Prev. Aleksandra Rekar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007. (Bum!), 288 str. | M | 3. stopnja | fantje, mladostniki, potrošništvo, tehnologija

Poučne: 2. – 3. triletje

GANDON, Odile: **Razumeti svet: izzivi jutrišnjega dne.** Prev. Agata Tomažič. Ilustr. Buster Bone, Stéphanie Kiehl, Pascal Lemaître. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2008, 152 str.
| 3 | 3. stopnja | ekonomija, politika

PREGL, Slavko: **Med delom in denarjem.** Ilustr. Tomaž Lavrič, Marjan Manček, Rosie Brooks, Mike Phillips. Besedilo o slovenskih znanstvenikih Sandi Sitar. Ljubljana: Karantanija, 2008. (Moj denar), 44 str. | 3 | 2. stopnja | denar, gospodarstvo, podjetništvo

Poučne knjige za otroke, ki bi govorile o osnovah gospodarjenja, predvsem pa o ravnanju z denarjem, so na moč redke, zato je naravnost razveseljivo, da je slednjo napisal avtor, ki je odličen slovenski mladinski pisatelj in ekonomist hkrati, saj mu strokovni izrazi, kot so trgovinska bilanca, trg in plan, državni proračun, uvoz, izvoz in zaslužek, niso neznanca. O teh, za marsikoga puščobnih temah, zna namreč spregovoriti preprosto in duhovito in jih popestriti še s prepričljivimi primeri iz vsakdanje prakse. Prav zgodbe o uspehu, tako meni avtor, lahko otroke navdihujejo, vzpodbujajo in usmerjajo, kadar razmišljajo o delu in denarju. Zato bralcem predstavi nekaj svetlih zgledov: **življenjske zgodbe znanih slovenskih podjetnikov, poslovnežev, inovatorjev, umetnikov in športnikov. Ti zagotavljajo, da so uspeli predvsem, ker so sledili svojim sanjam, ob čemer je denar samo rezultat njihovega vztrajnega dela.** Pisatelj nato natrese nekaj zanimivih predlogov, kako lahko otroci tudi sami kaj zaslužijo, ob tem pa poudari, da ima v poslu pomembno mesto tudi dobra ideja – torej ustvarjalnost in domišljija. Osrednja avtorjeva poanta je zagotovo razmislek o ravnotežju med glavno in žepom, ki pravi takole: »Človek nosi denar v žepu. Zelo narobe je, kadar – narobe – denar v žepu nosi človeka«.

STEPANČIČ, Lucija; Stepančič, Damijan: **Kako so videli svet.**

Ilustr. Damijan Stepančič. Dob pri Domžalah: Miš, 2011, 92 str.

| 9 | 2. stopnja | | zemljepis, zgodovina

V izvorni domači poučni knjigi, ki obravnava teoretska in zgodovinska vprašanja geografije, avtorja s 46 "razglednicami" razkrivata poglede na svet ljudi od prvih civilizacij pa do danes, ko iz tega, v "globalno vas" pomanjšanega, planeta iščemo razglednico prihodnosti. Posamezna poglavja okvirno sledijo zgodovinskemu časovnemu traku, z logiko naslova pa bi jih lahko razdelili v tri večje skupine. V prvo skupino sodijo uvidi tistih, ki so se potrudili prehoditi ta planet in ga z risbami in zemljevidi naredili prepoznavnega in prehodnega. Drugo skupino predstavljajo tisti, ki hočejo videti svet drugačen od tistega, ki se jim suka pod nogami, zato ga kar naprej spreminjajo, to so pogledi voditeljev in osvajalcev. Tretjo skupino pa predstavljajo tisti, ki iz drobcev zemljine ali iz pojavov v atomskih sistemih prepoznavajo tako podobe sveta pred nastopom človeških gledalcev kot podobe sveta neke daljne prihodnosti ... To so pogledi raziskovalcev in mislecev. Ker v teh razglednicah nastopa množica pomembnih osebnosti in zanimivih krajev, med vsem tem pa veliko nepričakovanih, presenetljivih zanimivosti, bi bilo ob ponovni izdaji dobrodošlo še predmetno kazalo.

Modrost, filozofija

1. triletje

DONALDSON, Julia: **Hiška, majhna kot miška.** Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Axel Scheffler. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011. (Velike slikanice), 23 str. | C | B- stopnja | pripoved v verzih | hiše, modrost, težave, vrednote, živali v naravi

Tokrat lahko ljubitelje duhovitih verzov in pristrčnih ilustracij navdušuje prevod prve skupne slikanice te ustvarjalske dvojice, ki je v izvirniku izšla leta 1993. V njej je spretno in prikupno predelan znani motiv majhne hišice, v kateri se njena prebivalca, stara ženička, počuti utesnjeno, zato po nasvetu modrega starčka vanjo sprva naseli kokoško, kozo, pujsa in nazadnje celo kravo, nato pa, popolnoma obupana zaradi gneče, ki je nastala, nove prebivalce enega za drugim znova izseli. In kot po čudežu se srečni starki hiška, ko je ponovno prazna, sploh ne zdi več majhna, temveč prav velika. Velikanska! Ta prikupna zgodbica v verzih, ki kar kličejo po glasnem branju, je nepogrešljiva tako za zelo majhne

poslušalce, kot **tudi za večje bralce, saj s pomočjo domiselnega preobrata poleg zabavne vsebine ponuja tudi pomembno globlje sporočilo, da moramo v življenju znati ceniti, kar imamo.**

SVERAK, Zdeněk: **Gospod Klobasnik in gospod Špila**. Prev. Jernej Juren. Ilustr. Jiří Votruba. Radovljica: Didakta, 2011, 61 str. | C | 1. stopnja | humor | nasprotja, nonsens, prijateljstvo

Priznanega češkega avtorja že poznamo po kratki duhoviti zgodbici z naslovom Očka, ta je bila pa res prima, ki je izšla leta 2000. Pred nami pa so tri "čudaške" zgodbe, polne nonsensnega besednega in situacijskega humorja, v katerih spoznamo gospoda Klobasnika in gospoda Špilo. Zaradi svojih telesnih dimenzij (eden je debel, drugi suh) se lepo dopolnjujeta in sporazumno povežeta v skrbi za preživetje treh pasjih najdenčkov in malega vrabčka. Komični par izvorno udejanja kratkočasne domisljice, s katerimi zabava prebivalce malega mesta, neguje njihovo duševno zdravje in obenem služi denar. V tem smislu **je najbolj posrečena prodajalna "prijaznih laži", lagarna, v kateri je mogoče najti zdravilo za vse namišljene tegobe tega sveta in ozdraveti predvsem s pomočjo veselja in smeha.**

Poučne: 1. triletje

BRENIFIER, Oscar: Zbirka Filozofki, 3 naslovi: **Kaj pomeni biti jaz? Kaj pomeni vedeti? Kaj pomeni živeti skupaj?** Prev. Irena Ostrouška. Ilustr. Aurélien Débat. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2007. | 1 | 1. stopnja | tipografija različna | filozofija

Zbirka Filozofki je namenjena tako otrokom od sedmega leta dalje kot odraslim, ki se želijo s svojimi otroki pogovarjati o bistvenih bivanjskih vprašanjih in vprašanjih etičnega ravnanja v odnosu do sebe in drugih. Slogan, da je razmišljanje otroška igra, skuša otrokom ponuditi razmislek, ki odpira nova in še bolj vznemirljiva vprašanja. V duhu te igrive metode avtor, doktor filozofije in pedagog, mladim predlaga v premislek: Kaj pomeni biti jaz? Kaj pomeni vedeti? in Kaj pomeni živeti skupaj? ter se ne zadovolji zgolj s preprostimi in poenostavljenimi odgovori, temveč odpira dialog, ki terja poglobljeno samospraševanje. Vprašanja so včasih provokativna, včasih celo zavajajoča, vendar so zastavljena tako, da mladega človeka vodijo k osebnemu, večplastnemu in nestereotipnemu razmišljanju, ki opozarja tudi na lastne meje, saj na določena vprašanja preprosto ni mogoče odgovoriti. Avtor želi svojim bralcem privzgojiti pogum za pošteno soočenje z dilemami, ki jih zastavlja življenje, in za spoznavanje meja, iz katerih izhaja vsakršen razmislek. Opozoriti velja tudi na imenitne ilustracije in prepoznavno oblikovno podobo zbirke.

DI MARCO, Emiliano: **Prigode malega filozofa**. Prev. Teo Šinkovec. Ilustr. Massimo Bacchini. Izola: Ark, 2010. (Velike osebnosti), 94 str. | 1 | 2. stopnja o avtorjih | filozofi, filozofija, paradoksi, zgodovina

2. – 3. triletje

DYLAN, Bob: **Za zmeraj mlad**. Prev. Jure Potokar. Ilustr. Paul Rogers. Spr. beseda Paul Rogers. Maribor: Mettis bukvarna, 2009, 33 str. | P | 2. stopnja | besedilo tudi v drugem jeziku, o avtorjih, verzi | glasba, vrednote

Ena najbolj znanih in priljubljenih pesmi ameriškega kantavtorja Boba Dylana je izšla v zanimivi slikaniški izdaji in v prevodu Jureta Potokarja. Večkrat nagrajeni ilustrator Paul Rogers pa si je na besedilo pesmi zamislil zanimiv likovni projekt, s katerim je predstavil svojo likovno vizijo družbenega dogajanja v šestdesetih letih prejšnjega stoletja: **ne samo takratnih burnih družbenih razmer in slavnih osebnosti iz sveta kulture, zlasti popularne glasbe, temveč tudi takratnega stanja "ameriške zavesti", kot se razkriva skozi popularno kulturo.** Vsaka od dvostranskih ilustracij na inovativen način upodablja posamezne dele besedila, zapisanega v originalu in v slovenskem prevodu. Kronika družbenega dogajanja tega časa, podprta z ilustracijami, je natančno popisana na koncu slikanice, kjer sta s kratko notico predstavljena tudi avtorja besedila in ilustracij. Mladim bralcem manjka morda samo še notni zapis.

ENDE, Michael: **Momo ali Čudna zgodba o tatovih, ki so kradli čas, in o otroku, ki ga je ljudem vrnil:** pravljичni roman: z avtorjevimi ilustracijami. Prev. Lojze Uršič. Ilustr. Michael Ende. Spr. beseda Lojze Uršič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. (Knjižnica Sinjega galeba; 332), 259 str.

| P | 2. stopnja | nova izdaja, nova likovna obdelava, o avtorjih, ponatis, spremna beseda
| čas, ekologija, pohlep, potrošništvo, prijateljstvo, ura, vrednote, želve, živali v domišljiji

Vsebina oz. sporočilo besedila je povedano že kar v dolgem naslovu. Hudobni sivi gospodje so ljudi prisilili, da čedalje več delajo in imajo vedno manj časa. Toda njihovemu zlobnemu načrtu se uprejo osamljena in sirota deklica Momo, skrivnostni upravnik časa mojster Hora in njegova želva Kasiopeja. **Gre za simbolično izraženo obsodbo sodobnega sveta, pridobitno-potrošniškega načina življenja, kjer ni časa za pristne medsebojne odnose, igro in domišljijo, ni prostora za druženje, sočutje in prijateljstvo.** Pisatelj verjame v prvobitno pristno človeško dobro, ohranjeno v otrocih, dokler ne pridejo pod vplive sodobnega sveta, saj se roman konča z optimističnim »koncem, s katerim se nekaj novega začneja«. Besedilo je s svojo kritiko sodobnega načina življenja še vedno aktualno. Prepričata tako pisateljeva bolečina kot njegova vera, silovistost sporočila, privlačno napeto dogajanje in tekoča pripoved (ki je mestoma vendarle malce okorna). To je otroški oz. mladinski roman »za vse čase« (odločilno vlogo odigra želva Kasiopeja, ki je tako rekoč žival z vgrajenim računalniškim ekranom) in za slehernega bralca, tako mladega kot odraslega. A čas je življenje, in to prebiva v človeških srcih. Ljubezen v najširšem pomenu besede bo po Endejevem prepričanju morala premagati nespametno, narazumno, razčlovečeno delovanje sodobnih »sivih mož«, tatov časa in življenja.

KOSTNER, Walter: **Tik in Tak.** Prev. Petra Riesman. Ilustr. Walter Kostner. Ljubljana: Novi svet, 2008, 120 str. | M | 3. stopnja | naslovniško odprta pripoved, o avtorjih, velike tiskane črke
| čustva, empatija, klovni, modrost, vrednote

Album prinaša 150 kratkih stripov, ki prikazujejo različne situacije: življenjske izkušnje, pozitivna dejstva in spodrsaljaji, sanje, razočaranja, odkritja ... Tik in Tak opazujeta, da bi razumela in se šele nato odzoveta, delujeta počasi in mirno, izražata se z malo besedami, ki so jasne. Poskušati najti sebe in razumevanje do drugih. **Njune zgodbe spominjajo na »poetiko realizma«, izhajajo iz našega življenja in iz glavnih bivanjskih tem; diskretno nam predlagajo nove poti ...** Delujejo kot povabilo, naj skupaj s Tikom in Takom odkrijemo umetnost življenja. Priporočamo tako mladim kot odraslim bralcem.

CERAR, Miro: **Kako sem otrokom razložil demokracijo.**

Ilustr. Izar T. Lunaček. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2009. (Najst), 165 str.
| 3 | 3. stopnja | demokracija, odgovornost

Izpod peresa slovenskega strokovnjaka s področja prava (dr. Miro Cerar ml. je profesor teorije prava in države, filozofije prava in primerjalnega prava) prihaja kompleksna, a razumljiva umestitev in razlaga pojma demokracije za mlade bralce. Avtor na podlagi pojma demokracije razpre najpomembnejše elemente politične filozofije, zgodovine sodobne družbene ureditve in slovenske državne ureditve. Vse razlage so vpete v domišljen aparat: posamezna podpoglavja sestavljajo abstraktne (a razumljive, ne pa pretirano poenostavljene) razlage, sledijo pa jim primeri iz vsakdanjega življenja ali dodatne pojasnitve. Poglavja se zaključujejo s slovarčki pogosto sicer znanih, a zgolj približno razumljenih pojmov (npr. demokracija, narod ...). Cerarjev tekst vseskozi dopolnjujejo tudi stripi Izarja Lunačka, ki obravnavane teme vzporedno razpirajo manj eksaktno, a bolj neposredno in hkrati posrečeno komično priostreno. Knjiga bi tako nedvomno pomembno dopolnila poznavanje temeljnih pojmov iz našega družbenega življenja marsikaterega odraslega bralca in ga hkrati, ob pogledu na Lunačkove stripe, nasmejala do solz, a je zaradi nazorne in postopne razlage, podprte s primeri, primerna tudi za mlajše bralce, predvsem za starejše najstnike, ob skupnem branju s starši ali mentorji, za katere je knjiga še posebej primerna, pa tudi za osnovnošolce.

KLAMPFER, Friderik: **Etiški pojmovnik za mlade.**
Ilustr. Izar Lunaček. Maribor: Aristej: 2003.

MAC GREGOR, Cynthia: **Razmišljaj s svojo glavo: vodnik za reševanje življenjskih zadreg in dvomov.**
Prev. Helena Pančur Gajšek. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005, 95 str.
| 3 | 3. stopnja | priročnik | mladostniki, nasveti, težave

MORALNE vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot. Prev. Andreja Blažič Klemenc. Ur. John Bennett. Tržič: Učila International, 2006. (Žepna knjiga), 263 str.
| M | 3. stopnja | ponatis | etika, modrost, morala, vrednote

PIQUEMAL, Michel; Lagautriere, Philippe: **Modrosti srca: zgodbe za 5 minut.** Prev. Špela Mihelač.
Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007, 142 str. | 1 | 3. stopnja | etika, modrost, morala, vrednote

Zbirka kratkih zgodb, ki izvirajo iz mitologije, antične zgodovine in vzhodnjaških modrosti, je namenjena tako najstnikom kot odraslim. Zgodbe lahko zgolj preberemo, estetsko uživamo v njihovi literarnosti in se oplajamo z modrostjo, duhovitostjo in čustvenostjo, ki vejejo iz njih. Lahko pa so osnova za poglobljeno razmišljanje o svetu in življenju; v ta namen so zgodbam dodana vprašanja, ki spodbujajo samostojno ali skupno razmišljanje o različnih filozofskih vprašanjih. Avtor opozarja, kako pomembno je, da knjiga tudi v sodobnem času ohrani vlogo pripomočka za dialog in razmišljanje in da so zgodbe namenjene povezovanju ljudi in gradnji civilizacij; spodbuja nas, "da se skupaj pogrejmo ob filozofiji zgodb in basni".

SAVATER, Fernando: **Etika za Amadorja.** Prev. Drobnič. Marjeta. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1998. (Najst), 161 str. | 1 | 3. stopnja | etika, filozofija, mladostniki, odgovornost, svoboda, vrednote

VEZJAK, Boris: **Sokratov pojmovnik za mlade.**
Ilustr. Izar T. Lunaček. Maribor: Aristej, 2011. (Pojmovniki; 7), 133 str.

| 1 | 4. stopnja | humor, pojmovnik | antika, filozofija, Grčija, Sokrat (470-399 pr.n.št.)

Avtor Boris Vežjak in stripar Izar Lunaček pred bralcem razpreta različne plasti Sokrata, enega najbolj znanih in kontroverznih filozofov, zgodovinski in literarni lik, model filozofskega življenja itn. Sokratov pojmovnik je mnogo več kot natančna biografija davno pokojnega filozofa. Obravnava misleca, ki je umrl, ne da bi zapustil en sam tekst, medtem ko ga poznamo iz del drugih grških avtorjev, predvsem filozofa Platona, ponuja dober prikaz kritičnega spopadanja z antičnimi teksti in informacijami, ki jih ti prinašajo. Bralec na primerih spozna, kako prepletati različne informacijske vire, kako presoјati, kadar so le-ti kontradiktorni in kako posledično zagotoviti objektivno obravnavo. Na tej podlagi Vežjak sestavlja tudi drobce Sokratove filozofije ter jih ločuje od in povezuje z elementi iz drugih filozofskih sistemov. **Grška filozofija kot glavna predhodnica sodobnega (filozofskega) pretresa sveta je danes še kako aktualna, zato je točna in razumljiva predstavitev konceptov, kakršni so "sveto", "dobro", "vrlina" ..., še kako dobrodošla.** Vežjakova razlaga je pospremljena z odlomki iz originalnih del, ki mladega bralca postopno seznanjajo z dikcijo in originalnimi idejami del, s katerimi bi se pozneje lahko srečal tudi samostojno. Knjigo zaključuje kratek slovar sokratskih pojmov, ki z razlago pojmov, ki jih imamo navadno za samoumevne, npr. "dobro", "znanje" ..., sledi Sokratovemu reku: "Vem, da nič ne vem, ostali niti tega ne vedo." Vežjakov tekst dopolnjuje bogato ilustrativno gradivo. Poleg vzporedne predstavitve likov iz teksta s posnetki slikarskih in kiparskih del, kjer vidimo, kako so omenjene like videli skozi zgodovino, spremljajo tekst še humorne Lunačkove ilustracije, ki ponujajo alternativen komičen pristop. Ob užitku v humorju za sladokusce si bralec zaželi le, da bi bilo Lunačkovih stripov v knjigi še več.

»Crossover« - naslovniško odprta besedila

BACH, Richard: **Jonathan Livingston Galeb** . Foto. Russell Munson. Prev. Dušan Ogrizek . Spremna beseda Maša Ogrizek. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2012 (starejši prevod Janez Gradišnik, 1974)

BAMBAREN, Sergio: **Delfin : poti sanj vodijo k resnici**. Prev. Vera Čertalič. Ilustr. Saša Kladnik. Nova Gorica : Eno, 2002

SAINT-EXUPERY, Antoine de: **Mali princ** . Z avtorjevimi ilustracijami. Prev. Ivan Minatti. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.

TAMARO, Susanna: **Pojdi, kamor te vodi srce**. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2006. (Žepnice).